

**PROFESSIONAL TA'LIMDA TALABALARNI OQITISHDA
INNOVATSIYALARNING O'RNI: XALQARO VA MILLIY TAJRIBALAR**

Akbarova Dilbarxon Abdullajanovna

*Namangan viloyati Chortoq tumani 2-son kasb-hunar maktabi o'qituvchisi hamda
O'zbekiston Respublikasi Bank moliya akademiyasi magistranti*

Annotatsiya: Bugungi kunda global iqtisodiyotning tez rivojlanishi, texnologiyalar va bilimlarning yangilanishi professional ta'lim tizimida innovatsion yondashuvlarni joriy etishni talab qilmoqda. Ta'lim jarayonida innovatsiyalarni amalga oshirish, o'quvchilarni zamonaviy kasb-hunarlar bilan tanishtirish va ularni raqobatbardosh qilishda muhim rol o'ynaydi. Ushbu maqolada professional ta'limda innovatsiyalarni qo'llashning xalqaro va milliy tajribasi ko'rib chiqiladi.

Kalit so'zlar: professional ta'lim, pedagogik tajriba, innovatsiyalar, ta'lim tizimi, zamonaviy qiyofa, duol ta'lim, iqtisodiy jarayonlar, yangicha yondashuv, o'qitish texnologiyasi, elektron ta'lim resurslari, innovatsion, raqamlashtirilgan ta'lim texnologiyalari.

**РОЛЬ ИННОВАЦИЙ В ОБРАЗОВАНИИ СТУДЕНТОВ
ПРОФЕССИОНАЛЬНОГО ОБРАЗОВАНИЯ: МЕЖДУНАРОДНЫЙ И
НАЦИОНАЛЬНЫЙ ОПЫТ**

Аннотация: Сегодня стремительное развитие мировой экономики, обновление технологий и знаний требуют внедрения инновационных подходов в систему профессионального образования. Важную роль играет внедрение инноваций в образовательный процесс, знакомство студентов с современными профессиями и повышение их конкурентоспособности. В данной статье рассматривается международный и отечественный опыт использования инноваций в профессиональном образовании.

Ключевые слова: профессиональное образование, педагогический опыт, инновации, образовательная система, современный имидж, дуальное образование, экономические процессы, новый подход, технология обучения, электронные образовательные ресурсы, инновационные, цифровые образовательные технологии.

**THE ROLE OF INNOVATION IN EDUCATION OF STUDENTS IN
PROFESSIONAL EDUCATION: INTERNATIONAL AND NATIONAL
EXPERIENCES**

Abstract: Today, the rapid development of the global economy, the updating of technologies and knowledge require the introduction of innovative approaches in the professional education system. Implementation of innovations in the educational process, introducing students to modern professions and making them competitive plays an important role. This article examines the international and national experience of using innovations in professional education.

Key words: professional education, pedagogical experience, innovations, educational system, modern image, dual education, economic processes, new approach, teaching technology, electronic educational resources, innovative, digital education technologies.

Kirish

Hozirgi kunda global ta'lim tizimida innovatsiyalar o'zining ahamiyatini yanada oshirib bormoqda. Ta'lim jarayonida innovatsion metod va texnologiyalarni qo'llash, talabalarni yanada faol, ijodkor va mustaqil fikr yurita oladigan shaxslar sifatida tarbiyalashga yordam beradi. Professional ta'limda innovatsiyalarni joriy etish, talabalarni nazariy bilimlar bilan birga amaliy ko'nikmalar bilan ham ta'minlash imkonini beradi, bu esa ularning kelajakdagi kasbiy faoliyatida muvaffaqiyat qozonishlariga zamin yaratadi. Innovatsion yondashuvlar, masalan, interaktiv darslar, onlayn ta'lim platformalari va zamonaviy texnologiyalar (AI, VR) orqali talabalarning o'qish jarayoniga bo'lgan qiziqishini oshirishga xizmat qiladi. Shuningdek, bu usullar talabalarga jamiyatdagi muammolarni hal etishda yangi fikrlash va kreativ yechimlarni ishlab chiqishga imkon beradi. Shu sababli, professional ta'limda talabalarni o'qitishda innovatsiyalarning roli juda muhimdir. Ushbu maqolada biz professional ta'limda innovatsion yondashuvlarning afzalliklari va amalga oshirish yo'llarini tahlil qilamiz, shuningdek, talabalar uchun qanday qilib samarali natijalarga erishish mumkinligini ko'rib chiqamiz.

Asosiy qism

O'zbekiston professional ta'lim tizimida ham innovatsion yondashuvlar joriy etilmoqda. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020-yil 3-avgustdagi farmoni bilan tasdiqlangan "Ta'lim tizimini rivojlantirish konsepsiyasi" doirasida yangi pedagogik usullar va texnologiyalarni qo'llash bo'yicha qator loyihalar amalga oshirilmoqda.

Innovatsion ta'lim texnologiyalari, masalan, interaktiv ta'lim platformalari, virtual sinflar va masofaviy o'qitish usullari talabalar uchun yangi imkoniyatlar yaratadi. Ushbu texnologiyalar yordamida talabalar o'z vaqtlarini samarali boshqarishlari, turli manbalardan ma'lumotlarni olishlari va bilimlarini amaliyotda qo'llashlari mumkin. Innovativ metodlardan biri sifatida faol yondashuvlar (masalan, loyiha asosidagi o'qitish) talabalarni mustaqil fikrlashga undaydi. Bunday usullar

orqali talabalar jamoada ishlashni, muammolarni hal qilishni va ijodkorlik ko'nikmalarini rivojlantiradilar.

Gamifikatsiya – bu o'quv jarayoniga o'yinga asoslangan elementlarni kiritishdir. Bu yondashuv talabalarning motivatsiyasini oshiradi va ularni darslarda faol ishtirok etishga undaydi. O'yinga asoslangan vazifalar orqali talabalar bilimlarini yanada chuqurroq egallaydilar. Professional ta'lim tizimi, shuningdek, pedagog kadrlarning malakasini oshirish uchun doimiy ravishda seminarlar, treninglar va master klasslarni o'tkazishni nazarda tutadi. Bu jarayonlarda xalqaro tajribalarni o'rganish, yangi pedagogik texnologiyalarni joriy etish va o'qituvchilarni ilmiy tadqiqotlarga jalb qilish orqali ularning kasbiy ko'nikmalarini yanada rivojlantirishga qaratilgan chora-tadbirlar amalga oshiriladi. Bundan tashqari, professional ta'lim muassasalari tomonidan ishlab chiqilgan innovatsion loyihalar va dasturlarni amalga oshirishda davlat va xususiy sektorda hamkorlik alohida ahamiyatga ega. Xususan, korxonalar bilan hamkorlikda talabalarning amaliyotlarini tashkil etish, ish joylariga joylashtirish va malakali kadrlar tayyorlashda birgalikda ishlash zarur. Shu tariqa, professional ta'lim tizimini rivojlantirish orqali mamlakat iqtisodiyotining turli sohalariga zamonaviy bilimlarga ega mutaxassislarni tayyorlash imkoniyatlari kengaytirilmoqda. Bu esa o'z navbatida iqtisodiyotning barqaror rivojlanishi, raqobatbardoshligi va innovatsion salohiyatini oshirishi uchun zarurdir.

Innovativ ta'limda interdisiplinar yondashuv juda muhimdir. Turli fanlarni birlashtirib olib boriladigan darslar talabalarni kengroq fikrlashga undaydi hamda ularga murakkab masalalarni hal qilishda yordam beradi.

Innovatsion usullar yordamida talabalarning individual xususiyatlarini inobatga olish mumkin. Masofaviy ta'lim platformalari yoki shaxsiy dasturlar orqali har bir talabaning qobiliyatlariga mos ravishda o'qitish jarayonini tashkil etish mumkin. Innovatsion metodlarning professional ta'limdagi roli beqiyosdir; ular nafaqat bilim berishni yaxshilaydi, balki talabalarning shaxsiy rivojlanishi uchun ham katta imkoniyat yaratadi. Zamonaviy pedagogik yondoshuvlar bilan birgalikda ushbu innovatsiyalar professional tayyorgarlik jarayoniga yangilik olib kelmoqda va kelajak avlodning sifatli tayyorgarligiga xizmat qilmoqda. Xalqaro miqyosda ko'plab mamlakatlar professional ta'limda innovatsiyalarni joriy etishda faol ishtirok etmoqda. Masalan, Germaniyada "Dual ta'lim" tizimi amaldagi sanoat bilan hamkorlikda olib boriladi. Bu tizim talabalarga nazariy bilimlarni amaliyot bilan birlashtirish imkoniyatini beradi. Talabalar haftaning bir qismida o'qishadi, boshqa qismida esa ishlab chiqarishda ishlaydilar. Bu yondashuv nafaqat nazariy bilimlarni oshiradi, balki amaliy ko'nikmalarni ham shakllantiradi.

1-jadval

T/R	Metodlar	Tasnif
-----	----------	--------

1	Loyihaga asoslangan o'qitish:	Talabalar real hayotdagi muammolarni hal qilish uchun loyihalar ustida ishlaydilar. Bu usul, talabalarni ijodkorlik va muammolarni hal qilish ko'nikmalarini rivojlantirishga yordam beradi.
2	Kollaborativ o'qitish:	Talabalar guruhlar shaklida ishlashadi, bu esa jamoaviy ish ko'nikmalarini rivojlantiradi. Bunday yondashuv, talabalar o'rtasida bilim almashish va o'zaro o'rganish imkoniyatini yaratadi.
3	Blended learning (aralash o'qitish):	An'anaviy darslar va onlayn ta'limni birlashtirish orqali talabalar o'z vaqtida va joyida o'qish imkoniyatiga ega bo'lishadi. Bu usul, o'qitish jarayonini yanada moslashuvchan qiladi.

Innovatsiyalar, shuningdek, zamonaviy texnologiyalarni ta'lim jarayoniga integratsiyalash orqali amalga oshiriladi. Xalqaro tajribada quyidagi texnologiyalar keng qo'llaniladi:

- Virtual va kengaytirilgan haqiqat: Talabalar virtual muhitda amaliy ko'nikmalarni o'rganishlari mumkin. Masalan, tibbiyot sohasida jarrohlik amaliyotlarini virtual simulyatsiyalar orqali o'rganish.

- Onlayn platformalar: Talabalar uchun onlayn kurslar va resurslar taqdim etish, ularning o'z-o'zini o'rganish imkoniyatlarini oshiradi. Coursera, edX kabi platformalar, xalqaro miqyosda mashhurdir.

- Ma'lumotlar tahlili: Talabalar o'z o'qish jarayonlarini kuzatish va baholash uchun ma'lumotlar tahlilidan foydalanadilar. Bu, o'qituvchilarga talabalar yutuqlarini yaxshiroq tushunishga yordam beradi.

O'zbekistonda professional ta'lim sohasida innovatsiyalarni joriy etish bo'yicha bir qator tashabbuslar amalga oshirilmoqda:

- ✓ Ta'lim muassasalarining modernizatsiyasi: O'zbekistonda professional ta'lim muassasalari zamonaviy texnologiyalar bilan jihozlanmoqda. Bu, talabalar uchun amaliy ko'nikmalarni o'zlashtirishda yordam beradi.

- ✓ Loyihaga asoslangan o'qitish: O'zbekistonda ko'plab ta'lim muassasalari loyihaga asoslangan o'qitish metodini qo'llamoqda. Talabalar real hayotdagi muammolarni hal qilish uchun loyihalar ustida ishlaydilar, bu esa ularning ijodkorlik va muammolarni hal qilish ko'nikmalarini rivojlantiradi.

- ✓ O'qituvchilarni malakasini oshirish: O'zbekistonda o'qituvchilar uchun malaka oshirish dasturlari tashkil etilmoqda. Bu dasturlar, o'qituvchilarga zamonaviy ta'lim metodlarini o'rganish va qo'llash imkonini beradi.

Rossiyada professional ta'limda innovatsiyalarni amalga oshirishda bir qator yondashuvlar mavjud:

a. Dual ta'lim tizimi: Rossiyada dual ta'lim tizimi keng tarqalgan bo'lib, talabalar nazariy bilimlarni o'zlashtirish bilan birga, amaliyot o'tash imkoniyatiga ega bo'lishadi. Bu, talabalarni ish bozoriga tayyorlashda samarali yondashuv hisoblanadi.

b. Innovatsion ta'lim markazlari: Rossiyada innovatsion ta'lim markazlari tashkil etilgan bo'lib, bu markazlar zamonaviy texnologiyalar va metodlarni o'rganish va tatbiq etish uchun mo'ljallangan.

Germaniyada professional ta'lim sohasida innovatsiyalarni qo'llashda quyidagi yondashuvlar mavjud:

1. Kompaniyalar bilan hamkorlik: Germaniyada professional ta'lim muassasalari va kompaniyalar o'rtasida yaqin hamkorlik mavjud. Bu, talabalarni amaliyotga tayyorlashda va ish beruvchilar ehtiyojlarini qondirishda muhim ahamiyatga ega.

2. Texnologik ta'lim: Germaniyada texnologik ta'limga katta e'tibor qaratilmoqda. Talabalar zamonaviy texnologiyalarni o'rganish va qo'llash imkoniyatiga ega bo'lib, bu ularning ish bozorida raqobatbardoshligini oshiradi.

AQShda professional ta'limda innovatsiyalarni qo'llash bo'yicha bir qator tajribalar mavjud:

○ Onlayn ta'lim platformalari: AQShda onlayn ta'lim platformalari, masalan, Coursera va edX, talabalar uchun keng imkoniyatlar yaratadi. Bu platformalar orqali talabalar turli sohalarda bilim olishlari mumkin.

○ Kreativ ta'lim metodlari: AQShda kreativ ta'lim metodlari, masalan, gamifikatsiya va interaktiv o'qitish, talabalarni o'qitishda keng qo'llaniladi. Bu usullar, talabalarni o'qitish jarayoniga jalb qilish va ularning qiziqishini oshirishga yordam beradi.

Yana bir misol sifatida Singapurning ta'lim tizimini keltirish mumkin. Singapur professional ta'lim sohasida yuqori sifatli mutaxassislar tayyorlashga qaratilgan innovativ dasturlar yaratgan. Ularning maqsadi – talabalarga global mehnat bozorida raqobatbardosh bo'lishlari uchun zarur bo'lgan ko'nikmalarni berishdir.

Milliy universitetlarda zamonaviy laboratoriyalar tashkil etish, masofaviy ta'lim platformalarini rivojlantirish kabi tashabbuslar amalga oshirilmoqda. O'zbekistonning turli oliy o'quv yurtlarida talabalarni ishga joylashtirish uchun korxonalar bilan hamkorlik aloqalari kuchaytirilmoqda.

Xulosa

Professional ta'limda talabalarni o'qitishda innovatsiyalar nafaqat ularning bilim darajasini oshiradi, balki ularni kelajakdagi muvaffaqiyatlariga tayyorlaydi. Xalqaro tajribalar shuni ko'rsatadiki, nazariy bilimlar bilan birga amaliy ko'nikmalarga e'tibor berish zarur. O'zbekiston ham bu yo'nalishda faol harakat qilmoqda va kelajakda yanada muvaffaqiyatli natijalar kutmoqdamiz. Innovatsion yondashuvlardan

foydalanish orqali biz yosh avlodning raqobatbardoshligini oshirib, ularni jamiyatimizning faol a'zolari sifatida tayyorlashimiz mumkin. Professional ta'limda talabalarni o'qitishda innovatsiyalar, zamonaviy ta'lim jarayonini yanada samarali va qiziqarli qilishda muhim rol o'ynaydi. Xalqaro tajribalar, innovatsion ta'lim metodlari, zamonaviy texnologiyalar va xalqaro hamkorlik orqali professional ta'limni rivojlantirish imkoniyatlarini ko'rsatadi. Bunday yondashuvlar, talabalarni ish bozorida muvaffaqiyatli raqobatlashish uchun zarur bo'lgan ko'nikmalar bilan ta'minlashga yordam beradi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. N.M.Egamberdieva, A.U. Axmadaliev, A.B.To'raev . Pedagogikaning taraqqiyot tendensiyalari va innovatsiyalari moduli T.: Iste'dod, 2016. - 279 b
3. G.I.XASANOVA "Ta'lim jarayonida dasturlashtirilgan o'qitish texnologiyasidan foydalanishning afzalliklari" Jizzax: 2020. 420 bet. 223-225b
4. Ishmuxamedov R., Abdukodirov A., Pardaev A. Tarbiyada innovatsion texnologiyalar (ta'lim muassasalari tarbiyachi-ukituvchilari va gurux raxbarlari uchun amaliy tavsiyalar) - T.: Iste'dod, 2010. - 1416.
5. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019 yil 6 sentyabrda "Professional ta'lim tizimini yanada takomillashtirishga doir qo'shimcha chora-tadbirlar to'g'risida"gi Farmoni. Ma'rifat gazetasi 18.09.2019y.
6. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "Professional ta'lim tizimini yanada takomillashtirishga doir qo'shimcha chora-tadbirlar to'g'risida" 2019-yil 6-sentabrdagi PF-5812-son Farmoni.